

N.b. alleen het gesproken woord geldt

Speech minister Ollongren ALV VNG, 25 september 2020

[Blokje 1: inleiding]

Beste collega's en medebestuurders,

- Wat is er dit jaar veel gebeurd in alle gemeenten van ons land.
- Er wordt nog steeds vanuit huis gewerkt. Gemeenteraden gingen videobellen, zodat de lokale democratie toch bleef functioneren.
- Maar het cruciale werk van gemeenten gaat gewoon door.
- Ook nu blijven we met z'n allen waakzaam - en werken we nauw samen om mensen te ondersteunen die het nu extra zwaar hebben.
- Gemeenten zijn daarbij - als 'eerste overheid' - extra zichtbaar. Maar we trekken samen op.
- We zijn één overheid en trekken aan hetzelfde eind van het touw: voor een open democratie met goed en betrouwbaar bestuur in een prettig, leefbaar land.
- Juist in tijden van Corona.

[Blokje 2: Besturen in Coronatijd]

- Besturen in crisistijd is heftig, zeker als ook collega's en familieleden ziek worden.
- We verloren bijvoorbeeld wethouder Hans Horlings uit Midden-Delfland aan het virus. En burgemeester Jacqueline Koops van Heerde heeft haar ambt moeten neerleggen vanwege de gevolgen van Corona. Dat zijn heftige ervaringen.
- Maar dankzij ontzettend veel flexibiliteit en doorzettingsvermogen van heel veel mensen bij gemeenten - en ook de ondersteuning vanuit de VNG - hebben we het dit voorjaar gered.
- Wij hebben u daar vanuit Den Haag zoveel mogelijk bij ondersteund. Bijvoorbeeld via de spoedwet digitale besluitvorming, waarvan ik weet dat u die graag structureel geregeld ziet in de gemeentewet. Dat snap ik, dus laten we daar goed naar kijken.
- En ondertussen is Corona er nog steeds en zijn er nieuwe vragen. We maken ons zorgen over de besmettingscijfers, maar moeten ook goed blijven besturen.
- Vanuit welke etage in het huis van Thorbecke doen we dat? Het antwoord daarop is niet altijd pasklaar. De Wet tijdelijke maatregelen COVID-19 moet ons helpen om wendbaar en flexibel te zijn - en te werken als één overheid. Zoveel mogelijk sturing terug bij het lokale gezag en centraal bijsturen als de situatie erom vraagt. In die zin leren van Corona voor het bestuur van de toekomst. Het pleidooi om de omgangsregels binnen het bestuur in een wet vast te leggen, heb ik goed gehoord en we gaan daar over doorpraten. Want bestuur en democratie kunnen en moeten sterker uit de crisis komen. En gelukkig zien we dat innovaties op dat gebied de laatste tijd sneller gaan. Nieuwe instrumenten rond participatie en het Uitdaagrecht worden steeds meer gebruikt.
- En mocht u dat nog niet doen, dan hoop ik dat u in uw gemeente daar snel beleid voor maakt. Want dat geeft ú richting en uw inwoners houvast en duidelijkheid.

- Voor mij is het cruciaal dat we jongeren hierin een belangrijke plek geven. Juist voor hen is het in Coronatijd belangrijk om betrokken te zijn bij hun eigen omgeving En ze vragen er ook steeds luider om. Velen van u merken dat ook en ik zal de participatie van jongeren dus blijven stimuleren. Deze week zijn er bijvoorbeeld nieuwe bouwstenen gepresenteerd, tijdens de Week van de Jongerenparticipatie.
- Bovendien komen er ook verkiezingen aan: lokaal, in Groningen, Noord-Brabant en op Sint-Eustatius, maar daarna ook de Kamerverkiezingen. Dat wordt een flinke logistieke klus. Vinden we genoeg vrijwilligers en genoeg geschikte stemlokalen? Er is extra geld beschikbaar en er komen een wervingscampagne en gaan flexibiliteit en maatwerken regelen in de wet. Want betrouwbare en goede verkiezingen zijn juist nu zo belangrijk, om onze democratie vol vertrouwen te laten functioneren.

[Blokje 3: Financiën in Coronatijd]

- Als je al deze vraagstukken afloopt, besef je dat er voor bestuurlijke slagkracht ook financiële armslag nodig is. En daarover waren vóór Corona al zorgen.
- Het spant er nu echt om - en ik weet dat de twee Corona-steunpakketten van in totaal ruim 1,5 miljard euro hard nodig waren. Zodat gemeentelijke taken en dienstverlening aan burgers en ondernemers op peil bleven.
- En om u in deze zware tijden nog iets meer stabiliteit en lucht te geven, is het accres bevroren en de oploop van de opschalingskorting geschrapt voor dit jaar en volgend jaar. Uiteraard doen we dit allemaal in nauw overleg met de VNG.
- Maar ik realiseer me ook dat we er daarmee nog niet zijn. U geeft zelf al aan dat er voor de lange termijn andere oplossingen nodig zijn, om de gemeentefinanciën in rustiger vaarwater te brengen. Ook dat gesprek gaat door in Coronatijd. Want het gaat nog te vaak alleen over het bekostigen van taken.
- We zullen breder moeten kijken: naar de reikwijdte van wetten en regels, naar beleidsvrijheden van overheden, naar passende instrumenten en naar effectief en efficiënt gemeentebestuur. Dat gesprek - en zeker ook de nuttige adviezen uit het rapport 'Als één overheid: samen de toekomst tegemoet' - gaat ons helpen .

[Blokje 4: leefbaarheid in Coronatijd]

- We hebben dus veel te doen, om er samen voor te zorgen dat mensen prettig kunnen leven in een fijne omgeving. En met de juiste ondersteuning vanuit de overheid, als dat nodig is.
- Dat betekent een veilige publieke ruimte, met goede handhaving van de anderhalve meter.
- Maar het betekent ook dat we de vinger aan de pols houden in kwetsbare gebieden. Ik heb goed geluisterd naar het pleidooi van 15 burgemeesters met groeiende zorgen over werkloosheid, armoede, schulden en leefbaarheid. Kwetsbare mensen worden nu extra geraakt. We zijn al samen bezig om de al lopende aanpak hiervan te versnellen en te intensiveren. Er is al extra geld voor gemeenten om mensen in de bijstand of in de schulden te begeleiden En we gaan daarmee door.
- En natuurlijk hebben we een grote bouwopgave, die in Coronatijd alleen maar urgenter is geworden. De komende 10 jaar zijn er 845.000 huizen nodig. Ontwikkelaars en corporaties moeten dus kunnen blijven bouwen - huur én koopwoningen,

zeker voor starters en kwetsbare groepen. Daarover blijf ik volop afspraken met u maken en waar nodig zal ik ook meer regie nemen.

- En wees daarbij niet bang dat ik alles overneem. De NOVI geeft de richting en de kaders aan - en waar ik processen kan helpen versnellen, kunt u op mij rekenen.
- Daarbij moet ook de Omgevingswet ons helpen. En ik realiseer me goed dat u ondertussen heel hard werkt om daar in alle gemeenten klaar voor te zijn. En ook dat kunnen we alleen samen. U kunt dus op mij rekenen.
- Maar de urgentie wordt groter, want we staan voor een dubbele opgaven: nieuwbouw en tegelijk ook de bestaande en groeiende leegstand in onze binnensteden benutten. Zo kunnen we samen een negatieve ontwikkeling ombuigen in een positieve.

[Blokje 5: afsluiting]

- Beste collega's, het zijn geen makkelijke tijden.
- Maar we hebben met elkaar moeilijke crisismaanden doorstaan. Ons openbaar bestuur heeft zich van z'n meest flexibele en doortastende kant laten zien.
- En nu moeten we volhouden. Niet alleen vanwege het virus zelf, maar ook om samen perspectief voor de langere termijn te vinden én te bieden. Samen de schouders onder een gezonde, open democratie en een slagvaardig bestuur.
- Ik mag u daar, zeker tot maart, nog bij helpen. Maar ik zal in mijn rol ook iets van u blijven vragen. Want juist van de 'eerste overheid' is een zichtbare, luisterende en responsieve houding echt cruciaal.
- Laten we elkaar daar in blijven vinden!